

Emlékezés György Endrére (1848-1927), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjára

Remembering Endre György (1848-1927), Full Member of the Hungarian Academy of Sciences

György Endre politikus, földművelésügyi miniszter és közgazdász Huszton (Máramaros vármegye) született 1849. március 18-án. 1927. január 15-én hunyt el Budapesten. Megemléjtük, hogy testvére volt György Aladár.

1872. szeptember 4-én Pesten, a Kálvin téri református templomban került sor házasságkötésére. Hitvесе a nála 11 évvel idősebb Szentpály Klementin, Buday Lőrinc özvegye volt.

György Endrét a Magyar Tudományos Akadémia 1879. május 22-én tartott közgyűlésén választotta levelező tagjává. Székfoglaló előadását „A cseh credit-rendszer a skót bankoknál” címmel 1880. március 8-án tartotta. A székfoglaló előadás kivonatos formában az Akadémiai Értesítőben nyomtatott formában még 1880-ban megjelent. Az MTA rendes tagjává történő választására 1919. október 23-án került sor.

György Endre édesapja György József megyei orvos, édesanyja pedig Lator Borbála volt. Középiskolába szülővárosában, Huszton járt, itt is érettségizett. Jogi tanulmányokat Debrecenben majd a pesti királyi tudományegyetemen folytatott. Pesten 1869-ben a statisztikai tanfolyamnak is hallgatója volt. Említést érdemel, hogy ezekben az években az országgyűlési ifjúságnak is tagja volt. 1870 és 1871 között szerkesztője volt az Új Nemzedék című, széles körben ismert ifjúsági lapnak.

Az önkéntesi évét egyetemi tanulmányai befejezése után töltötte le. Ezt követően, 1870-ben a Közmunka- és Közlekedési Minisztériumban vállalt állást. A minisztériumban a vasúti osztály általános megbecsülésnek örvendő munkatársaként dolgozott.

Számos alkalommal tett magyar állami támogatással tanulmányutat Európa több államában. Hosszú ideig tartózkodott az Egyesült Királyságban és Oroszországban. Megfordult a kontinens északi és keleti országaiban is. A Balkán félszigeten hat alkalommal töltött huzamosabb időt. Fontos megemlétenünk, hogy alaposan ismerte ennek a földrajzi térségnek politikai és gazdasági viszonyait. Ugyancsak említést érdemel, hogy 1900-ben közgazdasági tudósító lett Londonban.

1878-ban sógora, Szentpályi Jenő visszaléptekor országgyűlési képviselővé választották Ugocsa vámegeye halmi választókerületében. Ezután ismét egy félév kihagyásával - amikor 1884-ben a később öngyilkosságot elkövető Gyengő

Lászlót választották meg - e kerület országgyűlési képviselőjének választották. Ezt követően, 1887-től 1890-ig pedig Bereg vármegyében Munkács kerületének országgyűlési képviselője lett.

György Endre, mint a vasúti közlekedés elismert szakembere, különösen a helyi vasutak építése területén, így különösen a nagy-becskerek-nagy-kikindai, marosvásárhely-szászrégeni, debrecen-hajdúnánási és a debrecen-nagylétai vasútvonalak létesítése körében vált országon szinten ismertté és elismertté.

Nemzetgazdaként a Pest-Pilis-Solt vármegyei népbankok és szövetkezetek létesítésében majd megalakulásukat követően támogatásukban fejtett ki széles körben ismert és elismert tevékenységet.

Csaknem egy évtizeden át, 1877 és 1886 között a tudományos igényű Nemzetgazdasági Szemle szerkesztői teendőit látta el. 1879 és 1886 között szerkesztője volt a Vasúti Közlekedési Közlönynek.

Említést érdemel a református egyház, felekezet keretében kifejtett széles körben általános megbecsülésnek örvendő tevékenysége is. A máramaros-ugocsa vármegyei református egyházmegye továbbá a tiszántúli református egyházkerület és a konvent állandó tagja volt.

György Endre tagja volt a közlekedésügyi tanácsnak, a statisztikai tanácsnak és a tarifabizottságnak. Az országgyűlésen képviselőként többször is felszólalt, így például a pest-zimonyi vasút és az ipartörvény általa szükségesnek tartott felülvizsgálata, revíziója kérdésében.

Fontos megemlíteni, hogy György Endre a szövetkezeti bank igazgatója, továbbá a debrecen-hajdúnánási, marosvásárhely-szászrégeni és több vasút igazgatótanácsának tagja volt. Külön említést érdemel az, hogy a National Railway Association-nek is tagja volt, ami munkássága komoly nemzetközi elismerése jeleként értékelhető.

1905. június 18-a és október 18-a között - Tallián Béla utódként - földművelésügyi miniszter volt a Tisza István kormányát felváltó Fejérváry Géza kormányában.

Ugyancsak fontos megemlíteni, hogy György Endre 1919-től a Magyar Tudományos Akadémia nemzetgazdasági bizottságának titkári funkcióját látta el több éven át.

György Endre tudományos érdeklődésének központjában hitel-, szociál- és -tegyük hozzá nagy súllyal - közlekedéspolitikai kérdések álltak. Ma is figyelmet érdemel nézetünk szerint Széchenyi István közlekedéspolitikájáról írt, a Budapest Szemlében 1924-ben közzétett tanulmánya.

György Endre nevéhez fűződik Thomas Malthus „Tanulmány a népesedés törvényéről” című művének magyar nyelvre való lefordítása. A magyar fordítás 1902-ben jelent meg Budapesten. Vállalkozott továbbá Escott Thomas Hay Sweet „England: her people, polity, and pursuits” című, 1879-ben megjelent munkájának lefordítására is. A fordítás „A mai Anglia” címmel 1905-ben jelent meg ugyancsak Budapesten.

György Endre felett az emlékbeszédet a Magyar Tudományos Akadémián Bernát István (1854-1942), az MTA levelező tagja, majd rendes tagja (1927. május 4-én került sor rendes taggá választására), a Magyar Nemzeti Bank alelnöke tartotta 1927-ben. Az emlékbeszéd az Akadémiai Értesítőben nyomtatásban is megjelent.

A társadalmi elismerés és megbecsülés jele volt az, hogy György Endrét 1891. augusztus 6-án Munkács városa díszpolgárává választotta.

György Endre széleskörű tudományos munkássága hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt csaknem egy évszázad távlatából nézve is figyelmet érdemelnek.

György Endre főbb munkái

Angol államférfiak és szónokok. (Fordítás) Budapest, 1874.; A különböző árszabályok jogosultsága és hatása. Budapest, 1876.; György Endre jelentése az angol vasúti törvényhozás történetéről. I-VI. rész. Budapest, 1874.; Keletre magyar. Budapest, 1876.; A különbözeti árszabályok jogosultsága és hatása. Budapest, 1876.; A dunagőzhajózási társaság és a magyar érdekek. Budapest, 1883.; A kisbirtoki hitelszervezet hiányai. Budapest, 1885.; A helyzet és a Szapáry-kormány. (Spoudkios álnéven) Budapest, 1892.; A középirtokos hitele és a szövetkezeti raktár kérdése. Budapest, 1902.; Szeretet a faluban. Budapest, 1904.; Közgazdasági tanulmányok. Budapest, 1905.; Escott Thomas Hay Sweet: A mai Anglia. (Fordítás) Budapest, 1905.; A munkáskérdés lényege. Budapesti Szemle 1916.; Nemzetközi szövetkezeti politika. Budapest, 1921. és Széchenyi István közlekedési politikája. Budapest Szemle 1924.

Felhasznált irodalom

Bernát István l. t. beszéde György Endre r. t. ravatalánál. Akadémiai Értesítő 1927.

Hamza Gábor

egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) rendes tagja
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar
Budapest
email: gabor.hamza@ajk.elte.hu